

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
בראשית
מרחשון ה'תשפ"א ב'של"ב
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

ביאור הפסוק וילכו שלושת ימים במדבר ולא מצאו מים – היינו התורה שפרשו ממנה ג' ימים וגו'.
השלמה בביאור מאמר הזוה"ק אודות הצווחים ככלבים הב הב, על הצרכים האישיים בתפילות ימי
הרחמים והסליחות ולא על תיקון השכינה, ותשובות לשאלה שהרי כך תיקנו בנוסח התפילות
לבקש עליהם.

השלמה לשיעור מוצש"ק נשוא התש"פ בעניין גרגירי הלבונה כתרופה למגיפת הקורונה, ובעניין
אמירת פיטום הקטורת ופסוק ויאמר אליהם ישראל אביהם וגו' נכאת וצרי ולוט, וסגולת עשב
השדאב.

תשובה לשאלה כיצד שכחו את מסורת התרועה בעם ישראל, השלמה בדעת הרמב"ם והגאונים
בעניין זה, ובדין תימנים השומעים תרועה של עדות אחרות, שיוצאים ידי חובתם בכך.

השלמה בעניין העושים תרועה ביד ולא בנשימה מהבטן.

ביאור מאמר חז"ל על הפסוק ולקחתם לכם – לקיחה ביד כל אחד ואחד, ודברים שאמרו חז"ל
בכדי להוציא מליבם של צדוקים, ומה עשו הקראים עם הלולב.

המשך בעניין עין תחת עין – ממון, דחיית דברי הנוטים לדעת מינות שלא כהלכה עקב השקפתם
המשובשת, עד שתלו דבריהם ברבם הרב קוק, ואף טענו שכביכול כך דעת הרמב"ם רק שהסתיר
זאת.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 565

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

השיעור מוקדש להצלחת ולרפואת הרך הנולד שיחי' בן ידידנו הרב דוד צדוק –
מהעיר רכסים ת"ו – בן הרב משה הי"ו, ולרפואת ולהצלחת היולדת מרת אפרת
בת הרב שמואל חגבי שתחי', בעבור שהתנדבו למוסדות יד מהרי"ץ.
המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, ויחזק
את היולדת שתחי' ואת הרך הנולד שיזכה להיכנס בבריתו של אאע"ה בעתו
ובזמנו, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה, אכ"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש להצלחת ולרפואת הרך הנולד שיחי בן ידידנו הרב דוד צדוק – מהעיר רכסים ת"ו – בן הרב משה הי"ו, ולרפואת ולהצלחת היולדת מרת אפרת בת הרב שמואל חגבי שתחי, בעבור שהתנדבו למוסדות יד מהרי"ץ.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, ויחזק את היולדת שתחי ואת הרך הנולד שיזכה להיכנס בבריתו של אאע"ה בעתו ובזמנו, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה, אכ"ר.

ביאור הפסוק וילכו שלושת ימים במדבר ולא מצאו מים – היינו התורה שפרשו ממנה ג' ימים וגו'.

נאמר בפסוק בפרשת בשלח [שמות ט"ו, כ"ב] – **כ"ג** וַיֵּסַע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר, וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מַיִם. וַיָּבֵאוּ מַרְתָּה וְלֹא יָכְלוּ לְשִׁתּוֹת מִיַּם מִמָּרָה וגו'. אומרת על כך הגמרא במסכת בבא קמא [דף פ"ב ע"א], דורשי רשומות אמרו, אין מים אלא תורה, שנאמר [ישעיהו נ"ה, א'] הוֹי כָּל צָמֵא לָכוּ לַמַּיִם. כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה, נלאו. ובהגהות הב"ח הגירסא היא, מיד נלאו. הוא מוסיף את המלה 'מיד'.

עמדו נביאים שביניהם, ותיקנו להם שיהו קורין בשבת, ומפסיקין באחד בשבת. וקורין בשני, ומפסיקין שלישי ורביעי. וקורין בחמישי, ומפסיקין ערב שבת. כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה.

מה הפירוש, שהלכו ג' ימים בלא תורה, ונלאו – התעייפו? לכאורה פירוש המלה ונלאו, מלשון וַתֵּלֶה [בראשית מ"ו, י"ג], נלאה היינו התעייף. כך אולי חושבים. אבל מהרש"א לא מפרש כך, אלא הוא מפרש כי חז"ל דורשים ש'אין מים אלא תורה', ולא מים כפשוטו, כיון שרואים כך לפי עניין הפרשה. כי מה קשור העניין של 'שם שם לו חק ומשפט', אם המדובר על שלא מצאו מים. לכאורה אין קשר בין הדברים. וכן ההמשך, 'זהיה אם שמוע תשמע בקול י"י אלהיך', הדבר אינו קשור לזה שלא היה להם מים לשתות.

אומר מהרש"א כך, ועל כן דרשו, שהלכו ג' ימים בלא תורה, ונתחזק להם ביטול התורה, והיו נלאין לשתות מי התורה – הם התעייפו מללמוד תורה, ירד להם החשק והטעם בלימוד התורה – כי היו מרים להם, כנאמר [ספרי עקב] 'אם תעזבני יום, יומיים אעזבך'. זהו דבר ידוע בכמה מקומות, כגון בירושלמי בסוף מסכת ברכות. כי אם האדם לא לומד יום אחד, כבר נהיה לו קשה אח"כ ללמוד, הדבר נהיה לו מר.

עד שהורה להם ה' עץ וגו', שהתורה היא עץ חיים למחזיקים בה [משלי ג', י"ח]. והחזקה הוא בכל דבר בג' פעמים, – ועל כן בהיפך זה קאמר, שלא יתחזק להן חזקה לינה שלשה ימים בלא תורה, ובזה ימתקו להן מי התורה.

משוסמה בתלמוד בבלי 'מתיבתא', ראיתי שהם פירשו את המלה 'נלאו' כפשוטה, שהם נהיו עייפים וצמאים לתורה. לכן עמדו הנביאים ותיקנו להם לקרוא בתורה. אני מתפלא שנעלם מהם פי' מהרש"א במקום. כי בודאי שפירוש מהרש"א הוא מוכרח, כיון שישנה ראייה חשובה לכך במכילתא [שם בפ' בשלח], זלא מצאו מים', דברי תורה שנמשלו למים. לפי שפירשו מדברי תורה ג' ימים, לכך מרדו. כך אומרים חז"ל במפורש במכילתא, שהם מרדו, פרקו עול רח"ל. זאת ראייה חזקה לפירוש מהרש"א.

בעז"ה נחזור לכך בהמשך, בקשר לעניין חיזוק תורה שבעל"פה ודברי חז"ל.

השלמה בביאור מאמר הזוה"ק אודות הצוחים ככלבים הב הב, על הצרכים האישיים בתפילות ימי הרחמים והסליחות ולא על תיקון השכינה, ותשובות לשאלה שהרי כך תיקנו בנוסח התפילות לבקש עליהם.

ברצוני להשלים בעזרתו יתב' מה שדיברנו בשיעורים הקודמים [מוצש"ק האזינו – דרשת שבת שובה, ובדרשת חול המועד סוכות]. הבאנו מאמר מבהיל של הזוה"ק, שכאשר מבקשים בעשיית ובימים הנוראים על דברים גשמיים, כתוב 'צווחין ככלבין הב הב'.

מבקשים על הצלחות בענייני העוה"ז, וקורא עליהם "צוחין בצלותין ככלבים הב הב לנו מזונא סליחה כפרה וחיים, כתבנו לחיים".

הוא מדבר על ההוספות הללו. הרי ביהכ"פ אנחנו אומרים ב'מרנות', 'הב לן שאלתן ובעותן'. מאידך באשמורות אומרים, 'הב לן ליבא לתיובתא', 'ה'ב' הזה הוא בסדר. אבל כגון הלשונות הללו, 'תן לנו', 'תן חיים ושלום', 'תן לחם לפי הטף', הרי בלשון ארמית 'הב' היינו תן.

וכבר תמהו, היתכן שסידרו לנו בסדר התפילות לשונות שיש עליהם בקורת בדברי חז"ל, וצ"ב.

ובאבני נזר תירץ עפ"מ שאמרו בגמ' נדרים [דף כ"ד], לא כלבא אנא, דמיתהנינא מנך, ולא מיתהנית מינאי. פי' טבע הכלב הכל לגרמיה – ליהנות, ולא לעשות שום דבר בשביל זולתו. הכלב הוא מאוס, עושה דברים ודואג רק לעצמו.

כנראה צריך להסביר, כי לבעל הבית שלו – לאדון שלו הוא נאמן, כיון שהוא נותן לו את הפרנסה, ובשבילו הוא מוכן לנבוח על כל האנשים, בכדי לעשות רושם על בעה"ב שהוא שומר עליו וכו'. רק מישוהו עבר, והוא כבר נובח, כביכול זה גנב, או מישוהו מזיק. כך מסביר המנחת אלעזר [עי' בספרו דברי תורה מהדורא תניינא אות צ"ה], את מה שכתוב 'פני הדור כפני הכלב' [סוטה פ"ט משנה ט"ו]. בכל אופן, לאנשים רגילים, טבע הכלב הוא לעשות טוב רק לעצמו, ובשביל אחרים הוא לא עושה כלום.

ובכן כל מי שכל חפצו בתפילותיו רק עבור עצמו – חיי ומזוני, זה נקרא צוחין ככלבין. אבל תפילותינו שמסתיימות – "למענך אלהים חיים" שפירושו שכל החיים שאנו מבקשים הם רק "למען שיתרבה כבוד שמים" זוהי התפילה הנרצית עכת"ד.

וחכם אחד שאל על זה [הובא בדרשת חוהמ"ע סוכות], כי אם העניין הוא שהבקשות והתפילות לא צריכות להיות על הדברים הגשמיים אלא רק על תיקון השכינה, א"כ למה חז"ל קבעו לנו כך בתפילות, כגון 'כתבנו בספר חיים טובים', 'כתבנו בספר פרנסה וכלכלה', 'שלח רפואה שלימה לחולי עמך', שהרי נראה כי אלו דברים גשמיים. והוא תירץ, שהכוונה היא, והיה אם לא נזכה שהשכינה תיתקן, אם לא נזכה לגאולה, אזי יהיו הדברים כפישוטן.

לא נראה לי הפירוש הזה. חושבני כי התשובה הנכונה היא, כפי שהסברנו אז, שהעניין הוא כי נכון שאנו מבקשים 'כתבנו בספר פרנסה וכלכלה' ו'שלח רפואה שלימה' וכדומה, אבל המטרה אינה הגשמיות, אלא המטרה והמגמה היא הרוחניות שיוצא מכך. תן לי פרנסה טובה, בכדי שאוכל לשבת וללמוד, ולא אהיה טרוד ומבולבל. וכן חולה ח"ו, הוא צריך להסתובב בבתי חולים ולטפל ברפואות, א"כ איך ילמד, וכיצד יעבוד את ה'? זאת צריכה להיות המטרה.

תשובה נוספת יכולה להיות לגבי דבר זה, כי הדבר תלוי, האם האדם מבקש באופן אישי פרטי, או שמבקשים על כלל ישראל. א"כ אנחנו לא מדברים על 'זכרני לחיים', אנו לא מבקשים מרבש"ע באופן אישי שיתן לי חיים ארוכים, אלא מדברים על כלל ישראל, על כל עם ישראל, ועל כך לא דיבר הזוה"ק.

בדקתי בספרים, וראיתי כי שתי התשובות הללו כבר נכתבו. ובכדי לבסס זאת, נקרא את הדברים בפנים.

בספר כתר מלוכה – מערכי לב, להר"ר אריה הכהן שפירא, הביא [במס' ראש השנה דף קנ"ח] את התירוץ הראשון בשם הספר אבני נזר, וכתב בזה"ל, צריך ביאור, כיצד מתיישבות בקשות אלו עם המבואר בתיקוני הזוהר [דף צ"ז ע"ב תיקון שתיתאה] המגנה את מה שאנו

או כפי שמהרי"ץ מביא בפירושו ועץ חיים ערבית דראש השנה דף ק"ט עמוד א"ז, כי הכוונה היא שאנחנו חלק אלוה ממעל, וח"ו אם החיים שלנו נמנעים ונענשים, אזי זה גם החיים שלך. זהו דבר עמוק. כנראה הדבר מזכיר את זה.

הערה מהקהל: דבר זה כתוב גם ביערות דבש. תשובת מרן שליט"א: יפה. נביא אותו בהמשך.

אח"כ הוא אומר ששמע מאביו פירוש יותר פשוט, וז"ל, ומאדוני אמור"ר זצ"ל שמעתי פשוט יותר, דהרי התפילות הם בלשון רבים – "זכרנו", "אנחנו וכל עמך בית ישראל", "כתוב לחיים טובים כל בני בריתך". המבקש רק על עצמו, הוא ככלב כמבואר בגמ' נדרים הנ"ל, ולא כשמבקש לכולם.

וע"ע מה שכתב בזה בדרשת מוהר"ח זצ"ל. כנראה הוא מתכווין לדברי מהר"ר חיים מולאזין, הדרשה הזאת היתה ביום א' דסוכות, ונדפסה בכמה ספרים. אצלי זה נמצא בסוף ספרו נפש החיים, ועם פירושו רוח חיים על מס' אבות.

בספר בן לאשרי – ברכה משולשת [פ' חיי שרה, דף שכ"א], הוא כותב מעצמו כפי המהלך הראשון, הוא מדבר לגבי הפסוק [בראשית כ"ג, ב'] וַיֵּבֵא אַבְרָהָם לְסֹפֵד לְשָׂרָה וְלַבְּתָּהָ, למה צריך לכתוב 'לספוד לשרה'? הרי כבר כתוב 'זמת שרה', א"כ הי"ל ויבא אברהם לְסֹפֵדָה? אלא הוא עונה, כי אאע"ה לא בא לספוד לשרה מצד עצמיותה, אלא מצד הצדקות שלה. עבודת ה' של אברהם אבינו היה בזכותה, שהרי אברהם אבינו היה טפל לשרה בנביאות.

הוא מאריך על כך, אבל נקרא מה שנוגע לעניינינו, ואולי יש לפרש ברעיון זה, דברי הזוהר הקדוש, המגנה אותן המתפללים בימי הרחמים דאלול ותשרי, צוחין ככלבין הב הב, הב לנא חיותא, הב לנו מזונא. ותמהו, דאם לא עכשיו אימתי, הלא אז הזמן בשעת הדין לבקש על זה.

הוא מביא את השאלה בצורה אחרת, הוא בא מכיוון אחר, כביכול מתי נבקש על כך. לא כפי שאנחנו שואלים, או כמובא בספר כתר מלוכה, כיצד יתכן שהדבר כך הרי זה כתוב בנוסח התפילות. השאלה שלו היא, א"י מתי נבקש על כך? אולי זה לא כ"כ קשה, בכל אופן התשובה שלו דלקמן, מתאימה לכללות העניין.

אך יש לומר, דכוונת הזוהר הקדוש, דהבקשה צריכה להיות, רבונו של עולם חטאנו לפניך וקיצרנו בעבודתך, אבל גלוי וידוע לפניך, שאך מה שסבלנו כל השנה, ממחלות שונות וחוסר פרנסה, ביטל אותנו, וגרם לכל זה. ועל כן נבקש, ששנה הבאה עלינו לטובה, תשלח לנו רפואות וישועות, ובכל העניינים, כדי שנוכל לעסוק בתורה הקדושה ולקיים כל מצוותיך, בהרחבת הדעת. נמצא דכל הבקשה שלו, אינה בשביל עצמו. שעל זה אומר בזוהר הקדוש "לנא", אלא בשבילו יתברך. וזהו כל כונת חודש אלול שכתב האריז"ל וכו'.

כבר הגר"י איבשיץ ביערות דבש [ח"א דרוש י"ד דף רנ"ט] ביאר זאת (כמו שהוזכר לעיל) וכדאי לעיין בדבריו וז"ל, כל מה שהאדם מבקש בזה העולם, הוא הכל בשביל קנין שלימות. אם מבקש עושר, הוא כדי שלא תטריד אותו העניות בעבודת ה' כאמרם עיכוביי מ"א עניות מעבירה האדם מדעת קונו וכן הכל. וזה כוונת הנוסח זכרנו לחיים למענך אלהים חיים וכו'. דיש להבין פירושו של למענך, דבשבילו יתן לנו חיים. ומה איכפת ליה בנו, וגם בזוהר נתיקין תיקין ו' תמה על הני תפילות בראש השנה וביום הכפור הכל לחיים ולפרנסה, ואמר הם ערב רב, ככלבא בישא צועקים הב לן חיים, הב לן מזוני, ובאמת נוסח התפלה הוא כך, זכרנו לחיים. אבל ענין בקשת חיים הוא בשני אופנים, אם הוא באופן שיהיו חיים לענין תענוג עולם הזה וכדומה בכבוד המדומה, כמו שרוב החיים מבקשים לתכלית זו חיים, וע"ז אופן דיבר הזוהר כי הם ככלבא בישא וכו', אבל אופן ב' והוא כדי לעשות רצון ה' כי לא המתים יהללוהו

שערי יצחק – השיעור השבועי

והלא אפשר לעשות ממנה תרופה סודית, משקה או אבקה או כדורים, ולערב בה חמרים אחרים שאינם מזיקים וגם לא מקלקלים אותה, אלא רק משנים את טעמה וצבעה, וכך יסתירו את הלבונה. איתמר.]

בזמנו הבאנו את המקורות לכך, דיברנו על כך שבעצם זה התחיל באמגושים, כתבתי שם כי הכוונה היא למכשפים, הסברתי כך, ועוד מעט נראה שב"ה מצאתי אישור לכך. כי בכנסייה הקתולית משתמשים בקטורת, זה חלק מן הע"ז שלהם, הם מקטירים את הקטורת לע"ז ולכן אצלם זה קדוש, זה לא לבני אדם. זהו מה שהסברנו בזמנו.

כעת בס"ד ראיתי חיזוק גדול לעניין זה, מדברי רבינו האר"י בשער הכוונות, העתיקו הגרי"ח בספר עוד יוסף חי ופרשת מקץ, סעיף ד"ג, וגם מהר"ר יהודה גיספאן הביא את דבריו בספרו מנחת יהודה, בפרשת כי תשא. האר"י ז"ל מסביר, מה העניין של אחד עשרה סמני הקטורת, דברים נשגבים ועמוקים מני ים.

בספר עוד יוסף חי כתב בזה"ל, ובעניין פיטום הקטורת, גם כן נודע מה שכתוב בזהר ופרשת ויקהל דף רי"ט עמוד ב' וזה לשונו, ובגין כך עובדא דקטורת אצטריך לאקדמא לצלותא וכו', הנה לעיל נתברר עניינו, כי הלא יש בו י"א סממנים, שהם סוד אותם אורות המחיים את הקליפות, וכוונתנו בזה לסלקם מתוכם ולהעלותם למעלה ויישארו הקליפות מתים.

דהיינו, היניקה של קליפות הטומאה, שלו היא מן הדברים האלה, ומכיון שאנחנו רוצים לסלק אותם אז אנחנו מעלים אותם – מקטירים בבית המקדש, או אומרים זאת – ואז הם נשארו פגרים מתים.

וזה סוד מה שאומרים פיטום הקטורת, בשחרית קודם התפילה אחר קרבן התמיד, וגם בתפילת המנחה קודם העמידה. כי כוונתנו היא להעלות העולמות על ידי התפילות, לכך אנחנו אומרים

ולא כל יורדי דומה, וכל זמן שאדם חי יוכל לתקן עוותו ולעשות קנין שלימות, וכאמרם נאבות פ"ד משנה י"ז] יפה שעה אחת בתורה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא. ובזה האופן, היטב אשר תקנו זכרנו לחיים וכו', למה מבקשים חיים, למענך אלהים חיים, לעשות נחת רוח בתורה ומעשים טובים לה', לתקן אשר מרדנו בו, הכל לשם ה' ולא לפנים אחרות. ואם אדם כוונתו לכך, מה טובה ומה נעימה תפלתו ע"כ.

ברוך ה', שעניין זה התחזק והתברר, בצורה המיישבת את הדעת.

השלמה לשיעור מוצש"ק נשוא התש"פ בעניין גרגרי הלבונה כתרופה למגיפת הקורונה, ובעניין אמירת פיטום הקטורת ופסוק ויאמר אליהם ישראל אביהם וגו' נכאת וצרי ולוט, וסגולת עשב השואב.

דבר נוסף שדיברנו בעבר [שיעור מוצש"ק נשא, חודש סיון התש"פ בשל"א] לגבי עניין התרופה למגיפת הקורונה רח"ל, ה' ישמרנו וישמור את כל ישראל. הבאנו כי ישנה תרופה בדוקה ומנוסה, אלו הגרגרי לבונה, שהרופאים לא רוצים להשתמש בזה, והדבר אומר דרשני. כי במציאות, הוכח כי רבים שהשתמשו בזה הם הבריא.

עוד לפני שבוע-שבועיים שמעתי על ת"ח אחד כאן בשכונתנו, שהיה ממש במצב קשה, מורדס ומונשם, והזדמן שנתנו לו את הגרגרי לבונה, וב"ה השתפר מצבו. א"כ למה עולם הרפואה לא מקבל את הרפואה הזאת?

הבאנו שהתברר, כי בגלל שבדת הנצרים אסור להשתמש בלבונה, לא רוצים להרגיז אותם, הדבר עלול לעורר אנטישמיות. כנראה אם יפרסמו שגרגרי הלבונה היא התרופה, ושהאנשים ישתמשו בכך, אזי זה יקפיץ אותם, וח"ו אחריתה מי ישורנה. שמעתי כמרכן שגם נשיא ארצה"ב, שהוא אוהב ישראל כמפורסם, מאידך הוא מקפיד על דתו.

אותו, כדי שלא יתאחזו הקליפות ויעלו בעליית העולמות וכו'. הוא מסביר זאת שם באריכות.

לאחר מכן הוא מסביר, כי עניין י"א סממנים אלו, הם סוד עשרה ניצוצי הקדושה, המחיה הקליפה בסוד אור פנימי, ויש ניצוץ אחד שהוא אור המקיף להם וכו', ונמצא שהאור הפנימי הנחלק לעשרה, והאור המקיף שאינו נחלק, בין כולם הם י"א סממני הקטורת.

ובהמשך הוא מסביר לגבי החלבנה והלבונה, החלבנה ריחה רע, עם היותה בכלל י"א סממני הקטורת דקדושה כנז' וכו', "ולבונה זכה" הוא סוד אור המקיף לכולם. ולהיותו אור מקיף מבחוץ, ואינו מוגבל תוך הקליפות, לכן נקרא זכה. מה שאין כן באור פנימי המוגבל בתוך הקליפות, איננו נקרא זך כמוהו.

ובזה תבין טעם נפלא אל כל המכשפים המקטירים אל הקליפות העליונות, אשר עיקר וראש הקטרתיהם היא הלבונה, והיא חביבה עליהם מכל שאר הקטורת, כדי ליהנות מן האור המקיף הזה. זהו משהו כללי, ולכן הם מעדיפים אותו. דהיינו, הקליפות, כוחות הטומאה, הרי הם לא מגושמים אלא רוחניים, א"כ הם צריכים לינוק עשן וריח, שזה דבר רוחני, מכך הם יונקים. לכן מקטירים זאת לשדים וכו', כון שהם נהנים מן הריח, מכך באה החיות שלהם. ולכן הם אוהבים זאת הכי הרבה, כי זה אור המקיף. זה כח גדול וחזק. ולכן אנחנו, כאשר אנו עושים או אומרים את הקטורת, אנחנו מתקנים את זה, כיון שאנחנו לוקחים זאת לקדושה, וממילא הם נשארים פגרים מתים.

ברוך ה' שיש את התרופה הזאת, גם אם אי אפשר לפרסם זאת, אבל לכל הפחות אפשר לדעת על כך איש מפי איש. אם כי שמעתי, כי לחולי סכרת זה מסוכן, כי אם לוקחים את הלבונה זה מיד משפיע עליהם והם צריכים לבדוק סוכר. וכנראה מי שהוא כבר במצב קשה, זה כבר לא יכול לעזור לו. צריכים להזדרז מבעוד מועד.

הערה מהקהל: גם למי שיש לו לחץ דם.

תשובת מרן שליט"א: כנראה כן. אבל מאחר שאני לא רופא, אל תסמכו על הדברים שאמרת, רק כל אחד יברר תחילה ממי שיודע היטב. ועל כמות הגרגירים, שמונה שמעתי, הרבה יותר כנראה לא טוב וכו'. והעיקר להתפלל מלב ומנפש.

ממשיך וכותב בספר עוד יוסף חי [שם במפרשת מקץ], מביא דבר נוסף משער הכוונות [דף י"ד ע"ב], יאמר בכל יום אחר פיתום הקטורת, קודם פסוק י"י צבאות עמנו, פסוק ויאמר אליהם ישראל אביהם אם כן אפוא זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולט בטנים ושקדים, ותכוון תחילה לשם נעורירו"ן היוצא מראשי תיבות: נ' מן "כן", ע' מן "עשו" וכו', הוא מסביר שם באריכות את השם הקדוש הזה. ועוד תכוון בשם רוט"א, הנרמז באותיות"ר' מן "צרי", ו' מן "זמעט" וכו'. גם תכווין בשם צדנלב"ש, והוא יוצא מן ראשי תיבות: צרי דבש נכאת ולט בטנים ושקדים.

והוא מוסיף ואומר, ודע, כי אף על גב דרבינו ז"ל אמר לומר פסוקים אלו ולכוון בהם בזמן המגפה בר מינן, הנה ודאי אם יתמיד האדם בהם תמיד בכל יום גם בזמן שאין מגיפה, הנה מה טוב ומה נעים.

ועוד דבר הוא אומר, גם טוב ונכון לכוון בסופי תיבות: "ממלח טהור קדש", שהוא שם קדוש הנקרא רח"ש, ונרמז בפסוק [תהלים מ"ה, ב'] רַחֵשׁ לִבִּי דְבַר טוֹב, ופסוק [במדבר כ"ו, מ"ז] וְשֵׁם פֶּתַח אֲשֶׁר שָׁרַח. ויש זה לימדו יעקב אבינו עליו השלום, לשבטים כשירדו למצרים, והוא מסוגל לשמירה ולכל דבר.

דהיינו, בפסוק ויאמר אליהם ישראל אביהם אם כן איפא וגו', יש את השם הקדוש שיעקב אבינו לימד אותם, כיון שהם מגיעים למצרים ונמצאים בסכנות.

שערי יצחק – השיעור השבועי

עניתי לו, שהקושיא שלו זה רק לפי הפשטות, מה שנראה מהגמרא שזה ספק. אבל ידוע מה שאומר רבינו האיי גאון, וכן רב שרירא גאון, הגאונים אומרים שלא היה ממש ספק בכך, כולם צודקים והכל זה אמת. הדבר לא נשכח. כי מדין תורה, היו יוצאים ידי חובת תרועה בכל צורת בכי שנעשית, ובכל מקום היו עושים לפי צורת הבכי שלהם. זה לא שהם לפי האמת שכחו. ומה שרבי אבהו תיקן בקיסרי, זה רק כיון שהדבר היה נראה לאנשים שישנם מנהגים שונים וכביכול ישנה מחלוקת וכו', לכן הוא כינף ואיסף את כל המנהגים.

בזמנו [בשיעורי חודש שבט התשע"ח] דיברנו בהרחבה על הנושא הזה של תקיעות, אני רק מזכיר לכם זאת ממש 'על קצה המזלג', כי ישנו נידון האם השלחן ערוך פסק כמו הרמב"ם או כמו רבי האיי גאון. גם בדרך כלל המפרשים אומרים, כי אף שרבי האיי גאון אומר שכולם אמת, מ"מ הרמב"ם סובר שזה ספק, כיון שהרמב"ם כותב 'באורך הגליות ורב השנים', א"כ לכאורה נראה שלפי הרמב"ם זה ממש שכחה.

לפריזה תהיה אכן סתירה, כי הרמב"ם לגמי עין תחת עין – ממון, כותב שבכל הדורות ראינו וכו', ולגבי תרועה אומר שזאת שכחה. אבל כעת, הדברים ממש יהיו מאירים.

בשיעור בזמנו אמרנו, כי יכול להיות שגם הרמב"ם מודה לרבי האיי גאון, והרמב"ם העתיק את המלה 'ספק' כיון שבגמ' כתוב את המלה 'ספק'. כידוע, הרמב"ם בחיבורו לא חייב לפרש ולהרחיב. הרמב"ם בחיבורו מקצר מאד, אפילו שהוא יכל להגיד הרבה חידושים בהרבה עניינים. רואים זאת בספריו, שבמקום אחד הוא מקצר, ופתאום במקום אחר רואים עולם אחר. כגון הרמב"ם בתשובותיו, רואים כיצד פתאום הוא מרחיב ומאריך בדברים, ושם הדברים ממש מאירים. א"כ נכון שהרמב"ם כתב בלשון ספק, ורבים הבינו שכך הפשט בדבריו, אבל בהחלט יכול להיות שגם הרמב"ם התכוון כמו

בעבר הסברנו נמוצש"ק כי תבוא התשע"ג, ויש לי הוכחות לכך, כי תמיד, כל השמות הקדושים, הם לא שמות סתם, כפי שהם נראים דברים גבוהים ונשגבים מבינתנו, אבל יש להם פירוש גם עפ"י הפשט. למשל, לגבי צד"נ לב"ש, שזה 'מצודות הן לייבש', דהיינו זה מייבש את כוח הקליפות, ולוקח מהם את כל החיות והניקה.

א"כ, יש לפרש כי נעורירו"ן, פירושו שזה מנער אותם ומסלקם, ואז יהיה רון, דהיינו רינה ושמחה.

ולגבי השם רוט"א, זהו דבר ידוע ומפורסם, כי אצל הספרדים זהו שם הצמח הנקרא אצלינו שדאב, אלו הבשמים אשר מברכים עליהם 'עשבי בשמים'. שדאב – בלשון רבים, שדאבה – בלשון יחיד. חושבני כי בשם שדאב רמזו זאת, שהרי האות דל"ת מתחלפת באות זא"ן, א"כ זה שִׁיזָבָא, דהיינו בארמית הצלה. רוטא זה כמו רטיה, המרפאת את הפצע.

תשובה לשאלה כיצד שכחו את מסורת התרועה בעם ישראל, השלמה בדעת הרמב"ם והגאונים בעניין זה, ובדין תימנים השומעים תרועה של עדות אחרות, שיוצאים ידי חובתם בכך.

דיברנו במשך הרבה שיעורים, בעניין עין תחת עין – ממון, והבאנו גם את היסוד שכותב הרמב"ם בהל' חובל ומזיק, כי גם בלי כל מה שחז"ל דרשו, היתה מסורת מדורי דורות שזה ממון. ראינו שכל בתי דינין מימות יהושע ועד שמואל הרמתי, בכל הדורות זאת היתה המסורת של חכמי ישראל, שעין תחת עין זה ממון.

שאל אותי השבוע אחד מבני התורה הי"ו, א"כ מה קרה בעניין התרועה, כיצד נהיה ספק מה זו תרועה, האם זה השברים שלנו או התרועה שלנו? לכאורה רואים שזה נשכח, למרות שזהו ג"כ דבר הנעשה מדי שנה בשנה. וזה לא רק בתי דינין, אלא כל ישראל. כיצד שכחו?

רה"ג, ומה שכתב 'באורך הימים ורב השנים' הכוונה היא שההבדלים בין המקומות נוצרו בגלל שכל אחד עשה לפי קול הבכי שלו. הבאנו ראיות לכך, גם מהמאירי, וגם מהספר יד דוד (זינצהיים), הכותב במפורש שאפשר לפרש גם את דברי הרמב"ם כדברי רה"ג.

הדברים ממש מאירים ונפלאים, ולפי מה שאנחנו אומרים זה גם מיישב את השאלה בנ"ד, כי גם הרמב"ם מודה לכך.

לפריזה שגם לדעת הרמב"ם התרועה אינה ספק, ויוצאים בכל אחד מן האופנים, מתבארת היטב שיטת כמה רבנותא ובכללם הרי"ף והרמב"ם, וכן הוא מנהיגנו, שבמוסף תוקעים רק עשרה קולות, תשר"ת למלכיות, תשר"ת לזכרונות, ותר"ת לשופרות. והטעם כתבו הרי"ף והרמב"ם כדי שלא להטריח את הציבור, כיון שכבר שמעו שלושים קולות מיושב. ואם התרועה ספק ממש, טעם זה נראה חלוש קצת. אבל כיון שיוצאים בכל האופנים, די בטורח ציבור כדי לסמוך על כך לכתחילה. ועיין חידושי הריטב"א ובית יוסף או"ח סי' תקצ"ב, ובמ"ש בס"ד בעיני יצחק על שעה"ה סי' ק"י אות כ"ו.

וישנה מכך נפקא מינה עצומה, לפי המנהג שלנו שאנו עושים את התרועה בקול רועד, ולפעמים ישנם בחורים תימנים הנמצאים בישיבות בר"ה, ושומעים תרועה לפי מנהג העדות האחרות, או מכל סיבה אחרת שאדם נמצא איתם, האם הוא יוצא ידי חובה?

במשך שנים רבות אני עונה תמיד, שמעיקר הדין אין חובה לשמוע עוד תקיעות אחרות. בודאי שרצוי לשמוע לפי מנהג אבותינו, כי זאת עיקר התרועה, אבל אם אתה שואל מצד הדין, אתה לא חייב, כי יצאת ידי חובה גם בתרועות שלהם, למרות שזה מנהג אחר.

זהו בדיוק כפי שאמרנו לעיל, לא רק בגלל שלגבי קול בכי, בכל מקום הוא יכול להשתנות, אלה עושים כך ואלה עושים כך, אין

כאן מסורת של תרועה שכביכול חייבת להיות כך, שקיבלנו במסורת איש מפי איש כי כך היא התרועה בקול רועד, אלא יכול להיות שזה גם משהו דומה, כל קול נחשב לתרועה. וק"ו שהרי עושים גם תשר"ת, כי יוצאים יד"ח גם בתשר"ת בפני עצמו, מעיקר הדין לפי הגאונים, וזאת אפי' אם נגיד שזה לא נחשב תרועה אליבא דאמת. אם שמעת תשר"ת ג"פ, תשע תקיעות, יצאת ידי חובה.

השלמה בעניין העושים תרועה ביד ולא בנשימה מהבטן.

בזמנו [שיעור מוצש"ק נצבים וילך התש"פ] כשדיברנו לגבי התרועה בקול רועד, שצריך לעשות זאת דוקא בקול ולא בידיים, הבאתי מכתב עם מקורות ששלח אלי ידידנו הרב שמואל פרסיק הי"ו, לגבי אלה שעשו את התרועה בידיים, והבאנו כי נתברר מהיכן בא הדבר הזה. אבל אח"כ אמרתי לו, כאשר הוא שלח לי את צילום הדף, שישנו שם ציון לאיזו הערה, שלא הובא בצילום. קטעו את הדף. וברצוני לראות מה כתוב בהערה למטה, כי אולי יש שם איזה דבר חשוב.

אכן עכשיו הוא שלח לי זאת, וכעת ראיתי מי זה שכתב את ה'סיכום הלכות' הזה. בזמנו הרב פרסיק כתב לי, שזהו אברך אשר עשה סיכום הלכות, אבל כעת תשמעו בדיוק מיהו ומהו.

'סיכום הלכות', ישיבת מרכז הרב. חגי תשרי, מהדורא חמישית, אב תשע"ט. עם פסיקות הספרדים אשכנזים ותימנים, נתחבר מאתי בעזה"ת שמואל אהרן ברוכיאן. נכתב בשיתוף עם נריה נהרי.

טוב, כעת הכל מסתדר. בסדר, מישהו תימני נתן לו ככה כל מיני ספרים והסברים, אבל נראה כיון שיש להם בדר"כ השקפות פשרניות, הם מוכנים להביא גם דעות מקולקלות, בעוה"ר. כך נראה לפי נטיית הדברים, כי הם נגועים לאידך גיסא. אבל רק שנדע מאיפה זה בא, מהיכן יצא העגל הזה. כפי שדיברנו בזמנו.

שערי יצחק – השיעור השבועי

חילוקי דעות מה פסק בזה. אבל זכור לי עכ"פ שישנם שהעידו בשמו ההיפך, כי הוא לעצמו הידר, אבל הוא לא רצה שאחרים יהדרו. אדרבה, אכן הוא ביקש מתוקע תימני שיבוא לביתו לתקוע לו, אבל שהציבור יבוא לשמוע? מה פתאום. חס ושלום. לא לשנות את המסורת. הוא אמר, אני עושה לעצמי, אבל הוא לא רצה לפשט זאת בציבור. אינני יודע האם אח"כ הוא חזר בו.

כפי שאתם יודעים, צריכים להבין את הגרי"ש אלישיב, לדעת לפרש אותו, ומה בדיוק דעתו. יכול להיות שהיו הרבה אי הבנות, כי כותבים הרבה דברים סותרים בשמו.

בזמנו שאלתי אותו, זכורני מלפני עשרות שנים, זה היה בברית מילה של בנו של ידידנו הרה"ג אבינועם יהב שליט"א, הוא הזמין אותנו להיות סנדק, ובכניסה לאולם שאלתי את הגרי"ש אלישיב, לגבי איזה ספר – אינני רוצה להגיד בעת את שם הספר, כי קצת נפגעו שזה לא לפי כבוד אותו המחבר [עיין בשיעור מוצש"ק עקב התשע"ב], ספר מסויים על הלכות שבת, מהספרים הראשונים שהתחילו להביא הוראות בשמו – האם אפשר לסמוך על הפסקים שכתוב שם בשם הרב, וכדו'.

והוא ענה לי, כי חשוב לדעת שני דברים. תשמעו איזה חכמה. ראשית, האם זה ששאל הבין מה שהוא שואל, אולי הוא לא הבין מה הוא שואל. שנית, האם הוא הבין את התשובה.

ישנה הרבה פרשנות מסביב הרב אלישיב, לכן ישנן הרבה סתירות וכו'. אי אפשר לסמוך, מה הוא בדיוק אמר. אבל לא זאת הנקודה העיקרית. אלא הדבר הנוסף, האם בני תימן יוצאים יד"ח בתרועה אשכנזית, אז הוא מביא בשם שני ספרים, שלא יוצאים ידי חובה. זה ההיפך ממה שאמרנו מקודם. לכן רציתי לבדוק את הדברים בפנים.

לגבי הספר אמרי יוסף, ראיתי מה הוא כותב, הואיל ויש הבדל בין תקיעות האשכנזים

הדבר נתברר מכאן, בעת רואים את התמונה במלואה.

בכל אופן, אמרתי בשיעור בזמנו, כי ראש רבני הדרדעים עשה כך בסוף ימיו, לא יכל לעשות תרועה בלי היד. וכאן היתה הערה, ציון, אבל לא ידעתי מה כתוב בהערה, רק בעת שהוא שלח לי את הדף במילואו.

כתוב שם בהערה [39] כך, ואולי לכך התכוון בשלחן ערוך המקוצר [שם הערה ל"ג, ד"ה והנה] שמקצת רבני צנעא כן הכשירו על ידי נענוע היד.

הוא צודק. אכן התכוונתי לכך, אבל הוא לא העתיק את המלים שלי במדויק. כבר אמרתי בשיעור בזמנו, שתמיד היו שמועות כאלה, אבל לא היה ברור לנו בדיוק.

כתבתי שם בזה"ל, אחרים ג"כ מעידים שמקצת מרבני צנעא הורו להכשיר תרועה ביד, אף שאין זה כפי המקובל, וצ"ע.

דייקתי וכתבתי 'אחרים'. מה זה 'אחרים'? זה לרמוז כמו רבי מאיר – תלמיד אלישע אַחַר, כנודע מהגמ' בסוף מסכת הוריות. כבר רמזתי שזה בא מהכיוונים שלהם. אלישע יצא לתרבות רעה, כידוע מהגמ' במס' חגיגה. ואידך, זיל גמור.

אחריכן הוא מוסיף שם בהערה עוד משהו, דעת הגרי"ש אלישיב [הלכות חג בחג פי"ב הע' 66] שנכון לבני אשכנז להדר לשמוע תרועה תימנית לאחר התפילה. ולהיפך, אם בני תימן יוצאים יד"ח בתרועה אשכנזית/ספרדית, כתב בשו"ת אמרי יוסף [קורח סי' י"א] שאינם יוצאים יד"ח, וכ"כ ערי"ש [תקצ, ו].

הוא מביא שהגרי"ש אלישיב אומר, שראוי שאשכנזים ישמעו תרועה תימנית, לא בדקתי זאת שם בספר שהוא מציין, זה של הרב משה קארפ שליט"א. אבל מה שכן, אינני יודע האם נשתנתה דעתו של הגרי"ש אלישיב, או שיש

ותקיעות התימנים, אין התימנים יוצאים בתקיעות האשכנזים, כי התרועה של התימנים היא כמו שמיייל האדם כמו שכתב הרמב"ם בהלכות שופר, והתרועה של האשכנזים היא כוחות מפוסקים. אבל מצד מניין התקיעות לא חשוב, העיקר השלושים קול, ומה שמוסיפים אין בכך כלום, יום תרועה יהיה לכם כתיב.

טוב, זה דברים – הדברים, דברים בלי טעם ובלי ריח. הוא לא מסביר פה היטב מבחינה הלכתית, מה היא הבעי"א.

בספר עריכת שלחן האריך יותר וכתב כך, אמור מעתה, גם השתא שנמצאו אחרי תקנת רבי אבהו, שעודם חלוקים באופן התרועה, דלדידן הוא קול הרועד כדלעיל סעיף ה' (או כלשון המגדל עוז, כקול המתרעש, כפי ששמע בזמנו בארץ ישראל, כמובא לעיל אות ה' ד"ה ובתורי), ולשאר קהילות התרועה היא קולות קצרים ותכופים, וגם יש עוד מנהגים חלוקים, וכפי שהזכיר מהרש"ל יצחק הלוי זצ"ל בשו"ת דברי חכמים סימן צ"ד, ע"ש. לשיטת הגאונים צריך לומר שכולם כשרים לכתחילה וכו'.

ומכל מקום בלשון רבנו בפרק ג' הלכה ב' (והובא לעיל אות ה' ד"ה ומדברי הרמב"ם) מפורש שנפל ספק ממש כעיקר דין תרועה. וכן נראה מסתימת לשון רוב הפוסקים. ועיין בבית יוסף ובבית חדש שם.

וכשלמדתי בישיבת מ"ו הגר"י כהנמן זצ"ל, שאלתיו על עניין זה, לכל התלמידים שמנהגם בתרועה באופן שביררתי. והורה שאנו צריכים לחזור על התקיעות, כדי לצאת מן הספק. וכן עשיתי בזמנו.

הם נתפסים כאן לכך, שלפי הרמב"ם זהו ספק. נכון שלפי הגאונים זה טוב, אבל לפי הרמב"ם זה ספק, א"כ לפי הרמב"ם משמע כי שינויים בתרועה זה נפק"מ לדינא ואולי לא יוצאים ידי חובה, ממילא הם לומדים מכך גם לגבי כל השינויים שיש לנו כעת, מה שנתחדש במשך הזמן, האם זה רועד או קולות מפוסקים.

אבל לפי מה שאמרנו מקודם, הרמב"ם והגאונים חיים בשלום, אין מחלוקת ואין ספיקות, הכל הולך אל מקום אחד.

שאלה מהקהל: לא הבנתי מה זה קשור למחלוקת הרמב"ם והגאונים?

תשובת מרן שליט"א: לפי הגאונים, הכל זה אמת, א"כ בהחלט יכול להיות שגם לדידן לא חייב קול רועד, כי אין מן התורה קול מוגדר ומסויים. כשם שיכול להיות שברים, ויכול להיות תרועה, ויכול להיות שברים-תרועה, אותו הדבר יכול להיות קול רועד, ויכול להיות קול מפוסק. הכל זה אמת, וכל מקום עושה לפי איך שאצלו. אבל לפי הרמב"ם, ששמע מדבריו כי כל שינוי בקול לא יוצאים יד"ח, ורבי אבהו עשה זאת בכדי לצאת ממש מידי ספק מדאורייתא, א"כ לא ברור האם אפשר לצאת בשרים, כיון שזה ספק, ואולי לא יוצאים בזה וצריך לעשות אח"כ תרועה. אז אם התרועה שלנו היא בקול רועד, א"כ אני לא יכול לצאת יד"ח בקול מפוסק. ומי שאומר שזה קול מפוסק, לא יוצא יד"ח בקול רועד, אם הוא אוהו כך.

אבל אולי שניהם נקראים תרועה, גם לפי הרמב"ם.

הרמב"ם אומר שזה ספק, א"כ למה רבי אבהו היה צריך לעשות גם זה וגם זה. האמת היא כי בדר"כ כך לומדים רוב המפרשים, פשוט הרמב"ם כך היא. לולי כל ההוכחות שלנו, ומה שעכשיו הוספנו שזה גם יסתור את הרמב"ם בהל' חובל ומזיק, כי דברים שבמסורת לא יכול להיות שהם יישכחו. אבל הזכרנו זאת שם בשיעור בקצרה, כי אין מחלוקת בין הרמב"ם לרה"ג, וגם הרמב"ם מודה. א"כ כל הקולות כשרים. כל קול כעין תרועה, הוא כשר, א"כ גם זה בכלל.

האמת היא, כי יש מן האשכנזים שמחמירים, והולכים לשמוע קול תרועה של תימנים. יש להם אתרוג, והם לוקחים גם אתרוג של תימנים. אבל לא שמעתי ההיפך, שתימני ילך

וכו" – אם כן אע"פ שאינו ספק כמו בזמן התלמוד, שהרי יש כאן שבירה ורעידה, מכל מקום אפשר שיחסר ברמז שתקיעת שופר רומזת אליו. זאת אומרת, אם אתה משנה את המנהג שלך בצורת התרועה, אתה משנה את הרמז.

אינני מבין מה כתוב פה. הדבר אינו ברור, מה המובן והפירוש בדבריו. הרי לפי פשוט הרמב"ם הרמז הוא, מה שכתוב בהמשך, כלומר עורו עורו וכו'. א"כ מה זה משנה? כל קול הוא מעורר, מה זה משנה, האם תרועה כזאת או תרועה כזאת? כי בעיקר בסה"כ זה צריך להיות קול שמפחיד.

בנפלאות מתורתך [פרשת פינחס] הבאתי בס"ד הרבה פירושים למלים רמזי יש בו, חוץ מהעניין של עורו עורו ישנים וכו'. למשל הבאתי שם פירוש של מהרי"ץ, כי רמזי יש בו היינו בשופר, לא בתקיעה. נקרא שמו שופר, כיון שעשו אותו שפופרת, הוציאו מתוכו את הפסולת, כך האדם צריך לנקות את עצמו מן העבירות, להתנקות. א"כ בכלל אין קשר בין הדברים. וכן לשאר פירושים המובאים שם.

ביאור מאמר חז"ל על הפסוק ולקחתם לכם – לקיחה ביד כל אחד ואחד, ודברים שאמרו חז"ל בכדי להוציא מליכם של צדוקים, ומה עשו הקראים עם הלולב.

ידידנו רבי דוד בהר"מ צדוק הי"ו הביא לי העתק מהספר מגדים חדשים [פרשת אמור, דף תרפ"ז], שם הוא מביא את הגמרא במסכת סוכה [דף מ"א ע"ב] תנו רבנן, זלקחתם, שתהא לקיחה לכל אחד ואחד. הגמ' דורשת את הפסוק [ויקרא כ"ג, מ'] וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר וְגו', שתהיה לקיחה ביד כל אחד ואחד. והמפרשים מתלבטים מה החידוש שכל אחד יקח ארבעת המינים לבדו? מאי סלקא דעתך, שמישהו אחר יוציא אותי ידי חובה? וכי אם מישהו מניח עבורי תפילין, יכול להוציא אותי בכך ידי חובה? אפילו אם הוא יתכוון לכך, הוא כבר הניח לעצמו וכעת הוא

לקחת אתרוג של אשכנזים. לא שמעתי על תימני שהולך לשמוע תרועה של אשכנזים. הדבר אומר דרשני. המסורת שלהם, היא חלשה, לכן הם צריכים להחמיר. לא בגלל שאנחנו לא הולכים להחמיר, אלא אנחנו רגועים שהמסורת שלנו היא אמיתית.

הערה מהקהל: כמו בפרשת זכור, זכר-זיכר.

תשובת מרן שליט"א: נכון. הם לא יודעים, זכר או זיכר, התבלבלו לגמרי. וכן במגילת אסתר, בפניהם-לפניהם, להרוג-ולהרוג, הם מסתפקים ולכן הם חוזרים מספק. אבל אנחנו התימנים, לא חוזרים, כי לנו ברורה המסורת, יש לנו הוכחות ברורות שהמסורת שלנו היא נכונה, ואין לנו מה להחמיר.

גם לגבי פרשת זכור, לא שמעתי על תימני שילך לאשכנזים, כי אולי צריכים לקרוא במבטא אשכנזי. הם מחמירים לשמוע את הקריאה שלנו, אבל אצלנו לא שמעתי על מישהו שיחמיר, אולי הקריאה שלהם היא נכונה. האמת צועקת. כנראה מרגישים את האמת.

שאלה מהקהל: לגבי פי' זכור בלא"ה דעת הרמב"ם שהיא אינה מן התורה, כמו שהרב כתב בש"ע המקוצר. נמצא שאפילו אילו לא היתה המסורת שלנו מדוייקת, לא היו מחמירים.

תשובת מרן שליט"א: זה נכון לגבי הדור שעבר, שנהגו בפרשת זכור, ככל שאר קס"ת. לא היה בזה שום הידור מיוחד, ממש כרגיל. נמצא נקטו בפשטות כהרמב"ם. אך כוונתי לבני תורה בדור שלנו שנוהגים להחמיר בזה, ס"ת מהודר במיוחד וכו'.

בהמשך כותב בעריכת שלחן [דף קס"ב הערה ו'] דבר תמוה שאינו מובן. וז"ל, ועוד נוסף על כך, שהרי כיון שתקיעת השופר היא רמז, כלומר וכו' כדלעיל – הרי הרמב"ם כותב 'אף על פי שתקיעת שופר בר"ה גזירת הכתוב רמז יש בו

מניח פעם נוספת בשביל חבריו, וכי הוא יכול להוציא אותו ידי חובה? הרי זה מצוות שבגופו? א"כ מה צריך לימוד על זה?

ישנו דבר הדומה לכך, לגבי ספירת העומר. כתוב בתורה [ויקרא כ"ג, ט"ז] וּסְפַרְתֶּם לְכֶם מִמִּחֶרֶת הַשָּׁבֹת וְגו', אומרים חז"ל [מנחות דף ס"ה ע"ב] שתהא ספירה לכל אחד ואחד. לאפוקי מן יוספרת לך שבע שבתות שנים, לגבי קידוש של שנת היובל, השמיטות זהו דבר המוטל על הביתדין של עם ישראל. יוספרת לך היינו שהבי"ד צריכים לספור, ולקדש את שנת החמישים. אבל יוספרתם לכם, כל אחד צריך לספור ספירת העומר בעצמו. ישנו נדון, האם אפשר לצאת יד"ח בשמיעה. ולמעשה אנחנו נוהגים, שאפי' בשמיעה לא יוצאים יד"ח, רק בברכה מוציאים יד"ח, אבל לגבי הספירה עצמה כל אחד סופר בפני עצמו, האידנא חד יומא וכו'. הרב מברך, ומוציא את כל הציבור בברכה. אבל לא בספירה, בעינין יוספרתם לכם ממש. הגם שישנן דעות בראשונים, שאפשר גם בשמיעה לצאת ידי חובה. אולם לגבי מצוות שבגופו, דבר שצריך לעשות ביד, מה צריך לימוד לכך?

ובלאו הכי בספירת העומר שאני התם דאף לדבריהם הוי כאילו ספר בפיו, דשומע כעונה ממש. ולגבי יוספרת לך, אין צריך לשמוע.

הוא כותב כך, הנה בביאור דרשה זו, נתקשו בה טובא רבותינו הראשונים והאחרונים, דהרי מצות נטילת לולב היא מצוה שבגופו, כמו מצות תפילין וציצית וסוכה וכדומה, שהחויב מוטל על כל אחד, ואין אחד יכול לצאת ע"י חבריו. וא"כ למה צריך דרשה זו ללמוד מולקחתם, שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד וכו'. ויש בזה הרבה דרכים ומהלכים שונים בספרי האחרונים, הלא בספרת"ם.

בהמשך הוא מביא את ביאור הגר"ש קלוגר, כי בודאי שאתה צריך לקחת זאת לבדך, אתה לא יוצא יד"ח אם מישהו יקח בשבילך, אלא

הנדון הוא מה יהיה אם שני אנשים לוקחים לולב ביחד, שנים מחזיקים יחד את ארבעת המינים, האם יוצאים ידי חובה. זה מדין שנים שעשאוה', כי אתה יכול לבדך לקחת, ואם אתה לוקח ביחד איתו אז זה לא נקרא שאתה לקחת. לכן צריך שאתה תקח לבדך, מבלי שמישהו יקח איתך.

אח"כ הוא מביא גם את מ"ש בספר ארחות יושר להג"ר יצחק מולכו ז"ל [פט"ז], ראיתי בעירנו מנהג גרוע, והוא כשהשמש נוטל הלולב ליתן לכל אחד ואחד לברך ברכת לולב, אינו שומטו השמש מידו ליתנו ביד המברך, אלא מחזיק השמש הלולב בידו. השמש תופס את הלולב למעלה, והוא משענן עם הידיים למטה, א"כ זה לא נקרא שאתה נטלת את הלולב, כי צריך שאתה לבדך תקח אותו.

שאלה מהקהל: מצוי שעושים כך בשביל ילד.

תשובת מרן שליט"א: בשביל ילד לא נורא, שלא יפיל את זה.

בכל אופן, בספרי האחרונים ישנם דרכים איך לתרץ זאת. ובעל מגדים חדשים אומר, שנראה לו לומר בזה דבר חדש. וז"ל, ולענ"ד היה נראה לומר בזה דבר חדש, דהנה ודאי שאין אחד יכול לצאת ע"י חבריו במצות לולב כמו בשאר מצוות שהן חובת הגוף, ואין צריך לימוד מיוחד לזה. וכונת חז"ל בדרשה זו, היא על עניין אחר. והוא כדי להוציא מלבן של צדוקין, כמו שמצינו בכמה מקומות על כמה דברים שעשו כדי להוציא מלבן של צדוקין, עיין חגיגה [דף ט"ז ע"ב] ושם [דף כ"ג ע"א]. ומצינו בכמה מקומות לימודים מפסוקים, להוציא מלבן של צדוקים. ביומא [דף נ"ג ע"א] איתא, תנו רבנן ונתן את הקטורת על האש לפני י"י [ויקרא ט"ז, י"ג], שלא יתקן מבחוץ ויכניס, להוציא מלבן של צדוקין שאומרים יתקן מבחוץ ויכניס ע"ש. הצדוקים היו מדליקים את האש בקטורת עוד לפני שנכנסים לקודש הקדשים, אבל צריך היה לשים את הקטורת רק אחרי שהוא נכנס.

שערי יצחק – השיעור השבועי

בשבלי הלקט [בסימן ש"ז] הביא כמה וכמה פירושים, מה זה 'כאילו התענה'? איך יכול להיות שאני אוכל וזה נחשב כאילו התענתי תשיעי ועשירי?

וזה לשונו שם, רבינו שלמה זצ"ל פי', הכי קאמר, הכינו עצמכם בתשעה לעינוי המחרת, והרי היא בעני כעינוי היום. ורבינו ישעיה זצ"ל פירש, יש לו שכר על אבילתו כאילו ציוהו השם להתענות תשיעי ועשירי ונתענה. או יש לומר, שמפני שאוכל יפה בערב יום הכיפורים, וביום הכיפורים מתענה, קשה לו עינוי יותר. כי אם האדם אוכל, אזי אח"כ נהיה לו יותר קשה. הוא התרגל יום אחד לאכול לשובע, ופתאום אח"כ הוא צם, אזי הצום נהיה יותר קשה, לכן זה נחשב כמו עינוי כפול.

ואחי ר' בנימין זצ"ל פי', כל האוכל ושותה בתשיעי כאלו נתענה תשיעי ועשירי, להוציא מלבן של צדוקין שמתענין נם בתשיעי, לפי שלא ניתן הכתוב לידרש אלא לחכמים, וחכמים דרשו עינוי זה שהוא באכילה ושתיה, אך שצריך להפסיק אכילתו מבעוד יום, והרי הוא כאילו התענה תשיעי ועשירי וכו'.

[יש אומרים שלדעת הרמב"ם בהלכות נדרים, מדאורייתא חובה לאכול אז בתשיעי, ואם כן אינו להוציא מליבם. וכן לולב אינו להוציא מליבם, דמעיקרא כך היא המצוה. איתמר.]

זה רק בכדי להסביר את הסיבה, למה זה במקום מה שהם עושים. אבל חז"ל בעצמם כאשר הם דנו על כך הם הביאו ראיות לזה. אבל בנ"ד, לפי דבריו, לא הביאו שום ראיה, וקבעו זאת בסתם כך.

הלשון בגמרא היא, 'זלקחתם לכם, שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד', והלשון בספרא הוא 'זלקחתם לכם, שתהא לקיחה כל אחד ואחד', לא כתובה המלה 'ביד'. ובמדרש הגדול הגירסא היא 'שתהיה לקיחה לכל אחד ואחד', לא מוזכר 'ביד'. אינני יודע האם ישנה נפקא מינה מכך, כי נראה שכולם מתכוונים על אותו

ובשבלי הלקט [סימן ש"ז] הביא בשם אחיו רבי בנימין ז"ל, לפרש מ"ש [ברכות דף ח' ע"ב] כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאילו נתענה בתשיעי ועשירי, להוציא מלבן של צדוקין שמתענין גם בתשיעי ע"ש.

והנה מנהג הצדוקין בקיום מצות נטילת לולב, מצינו במכתב לרבינו עובדיה מברטנורא [נדרס בספר אוצר מסעות עמ' קי"ד] ש'מספר מה שראה מנהג הצדוקין במצרים בהרבה דברים, ועל מצות לולב כותב "תולים הלולב עם כל מינו באמצע בית הכנסת שלהם, וכל אחד מסתכל, ודי להם בזה". ובאופן זה היה קיום מצות נטילת לולב ע"י הצדוקין. באים לביהכ"נ ומסתכלים על הלולב וזהו, יצאו ידי חובה...

וזהו שדרשו חז"ל 'זלקחתם' שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד, להוציא מלבן של צדוקין וממנהגם בזה. חז"ל באו להוציא מליבם של צדוקים, כי לא מספיק שאתה מסתכל על הלולב, אלא צריך לקחת אותו. כך הוא אומר.

אנחנו דיברנו בזמנו [שיעורי חודש אלול התש"פ] לגבי העניין של עין תחת עין – ממון, כי מה שחז"ל אומרים יכול וכו' ומביאים ראיות. חז"ל לא באו ואמרו כי פירושו ממון, וזהו, כדי להוציא מליבם. כי ככה לא מוציאים מליבם. אם אתה אומר משהו בכדי להוציא מליבם, עליך להביא ראיות והוכחות. אם אתה רק בא וקובע וזה פירוש אחר, איך תוציא מליבו? לא כך מוציאים מליבם.

למשל במסכת יומא ודף י"ט ע"ב, לגבי הצדוקים, חז"ל מביאים הוכחות שהצדוקים לא צודקים, ומביאים מעשה שהיה שהמלאך היכה אותו כה"ג צדוקי בין כתפיו וכו'. חז"ל מביאים ראיות שזה לא צודק.

גם מה שהוא מציין לספר שבלי הלקט, לגבי תשיעי ועשירי, חז"ל הביאו ראיות לכך שלא צריך להתענות תשיעי ועשירי, ור' בנימין רק מסביר למה זה נקרא 'כאילו התענה תשיעי ועשירי'.

הדבר. אולי לפי דעות כמה רבוותא שהובאו בס' אוצר מפרשי התלמוד על הגמ' בסוכה שם אפשר להבין את החילוק, ואכמ"ל.

אבל עכ"פ לגבי מה שהוא כותב, שרבי עובדיה מברטנורא – נדפס בספר אוצר מסעות – הוא מספר מה שראה מנהג הצדוקים במצרים. כנראה הדבר אינו מדוייק, כי ראיתי בספר גנזי ישראל [דף 74] כי כל הסיפור הזה, שכביכול הקראים מסתכלים על הלולב, איננו נכון. כותב זאת מישהו בשם יעקב רייפמן, לא שאני סומך עליו, אבל אי אפשר להתעלם ממה שהוא כותב.

הוא כותב למישהו כך, הבאת בשם מסעות ר' עובדיה, כי הקראים תולים הלולב באמצע בית הכנסת, וכל אחד מסתכל בו ודי להם בזה. והיא שמועת שוא, כי לפי דעת הקראים, לא היתה מגמת פני התורה במצות לקחת ארבעת המינים, רק לעשות בהם סוכות, ככתוב בפי הראב"ע והאברבנאל על המצוה הזאת, עיין בהם. הקראים אומרים, לא לקחת לולב ולהגביה אותו, וק"ו לשענן – שהרי בלא"ה הנענועים אינם מן התורה, הרמב"ם אומר כי הנענועים זה 'מצוה כהלכתה', לנענע את הלולב זה לא מן התורה אלא 'כהלכתה', והחת"ס אומר שכנראה הרמב"ם מתכוון שזאת הלכה למשה מסיני. בתורה כתוב 'ולקחתם', מדאגבהיה נפק ביה [סוכה דף ט"ל ע"א]. אבל הקראים בכלל אומרים, מה פתאום, המצוה היא לעשות מזה סוכה. האבן עזרא והאברבנאל מביאים אותם.

אם כן גם ההסתכלות בהם היא למותר, ואין שמץ מזה בכל ספרי המצוות והמנהגים אשר לקראים. ואיככה עלה על לבם עניין ההסתכלות בארבעת המינים? היש רמז קל לזה בתורה? מהיכן הקשקוש הזה? יש לזה רמז בתורה? אם היה פסוק בתורה, שממנו הם הבינו כך, ניחא. אבל הם לא הביאו פסוק מהתורה שבו כתוב להסתכל. זאת סתם טעות. זה סיפור בדוי.

התבוננתי בכך, וכי אפשר ח"ו להכחיש את רבי עובדיה? וראיתי כי אכן רע"ז לא כתב בהדיא שהוא ראה זאת, כמו שהבין בס' מגדים חדשים. אלא בהחלט אפשר להבין כי הוא מספר מה שכנראה מישהו סיפר לו כך, והוא האמין למה שההוא סיפר. אולי זה לא נכון, אינני יודע, אבל הוא לא כותב שהוא ראה זאת. יכול להיות א"כ שזאת היתה שמועה, אולי גם זה שסיפר לו אכן הוא ראה זאת בעצמו, אולי הוא ראה שהם מסתכלים על הלולב והוא לא נשאר שם, כי מסתמא הם לא מנענעים בהלל אלא אולי אחרי התפילה, הוא לא ידע מה בדיוק הם עושים. יכול להיות שזאת היתה סתם טעות, לגבי כל הסיפור הזה.

ובאוצר מסעות כתוב בזה"ל, וחג השבועות, לעולם קובעים אותו ביום ראשון. כידוע תולים הלולב באמצע ביהכ"נ וכו' ע"כ. יש נקודה להפסק, לפני תיבת כידוע. וזה כנראה גרס לבעל מגדים חדשים להבין שרע"ז ראה זאת במו עיניו, ועכ"פ מובן שזה היה דבר מפורסם. אך בַּמְקוֹר, בס' דרכי ציון דף י', אין כאן נקודה כלל, ומובן למעיין שההפסק הנכון צריך להיות אחרי תיבת 'כידוע'. פה צ"ל נקודה. 'הקראים קובעים חג השבועות ביום ראשון כידוע'. כי זה בגלל שהם מפרשים מִמְחַרְת הַשֶּׁבֶת וַיִּקְרָא כ"ג, י"א כפשוטו, דהיינו שבת בראשית, ולא כדרשת חז"ל יו"ט שנקרא שבת. וחז"ל הוכיחו להם טעותם על פניהם, מכמה מקומות, כידוע מן הגמ' במס' מנחות, וממגילת תענית, והרמב"ם בהל' תמידין ומוספין פ"ז, ולקח טוב הנק' פסיקתא זוטרתיא בפרשת אמור, ועוד].

אבל הרי הוא שואל, מאיפה יצא להם לפרש כך, מאיפה אתה ממציא בדותא כזו.

התירוץ לענ"ד הוא כך. צריכים לדעת, רע"ז כותב שם לגבי הקראים, ולכן הוא לועג עליהם בזה"ל, ופעמים שהקראים אשר במצרים, יעשו ראש השנה ויום הכיפורים, ביום אחר מאשר יעשו הקראים בירושלם. דהיינו, אין להם דעה אחת. יכול להיות, כי אלה יחליטו שר"ה ביום

שערי יצחק – השיעור השבועי

ברם חושבני, כי אפשר להבין מאיפה עלה להם הרעיון. מצאתי פסוק, שאפשר אולי להבין אותו כך, משהו דומה בכל אופן. אולי אותו קראי – קרעי, הם קורעים את התורה. זה רק בכדי להראות, איך שחייבים מסורת בעם ישראל בפירוש התורה. חובה שתהיה תורה שבע"פ, כי את התורה שבכתב כל אחד יכול לפרש כרצונו, אם הדבר היה תלוי בנו. לכן יש לנו את מסורת חז"ל מדור לדור, וזהו דבר שאינו זו ולא משתנה, אלא נשאר קבוע. אבל אצלם, אם תפרש פסוק כפי שאתה רוצה, אזי הכל ישתנה.

אולי, אינני יודע מהיכן הוא מצא, אבל ישנו פסוק בספר יהושע (ט', י"ד) וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים מִצִּידָם. אולי הקראים אז אמרו, שזולקחתם לכם פירושו כמו 'ויקחו' הזה. שם מדובר על הגבעונים, הרי הם רצו להטעות את ישראל שכביכול הם באו מארץ רחוקה, והלחם שלהם יבש היה ניקודים, אז הם לקחו מצידם. מה הפירוש? וכי בני ישראל לקחו מן הצידה שלהם? ישנם אמנם המפרשים כך, שזה כפישוטו, עוד מעט נראה זאת.

הרד"ק בספר השרשים [עמ' שס"ה] – גם בפירושו על הפסוק – הביא את הפירוש הזה, כתב בדברים האלה. רבי יונה (אבן גנאת) פירש מזה ויקחו האנשים מצידם, כלומר למדו וידעו מיובש צידם, כי האמת אתם. דהיינו, שהם לקחו מכך ראיה. הם ראו את הצידה, ולקחו זאת בתורת הוכחה שאכן הם צודקים, והאמינו להם.

אבל אומר הרד"ק, ואין צריך להוציא מענין לקיחה, כי רוצה לומר כי אנשי ישראל לקחו מצידם ואכלו, לקיים בריתם עמהם. אין חובה לפרש כך, אפשר לפרש שהם ממש לקחו, כי כיון שאנחנו כורתים ברית, אתם מביאים לנו מהאוכל שלכם ואנחנו מקבלים זאת ומכבדים אתכם, וכך אנחנו כביכול ידידים, אנשים אחים אנחנו, ולכן נשבעו להם וכו'.

הזה ואלה ביום אחר, אין משהו משותף המקובל על כולם. ואומרים שאין רע בזה. לא איכפת להם.

אח"כ הוא כותב כך, ובכל יום הם מחדשים פירושים על דברי תורה – כל יום יש להם המצאות – ואומרים כי אפילו בעיקר המצוה, אם יראה חכם מחכמיהם עתה, שפשט המקרא נוטה לְדָבָר, זולת מה שאמרו הראשונים, ישנה עיקר המצוה, לְמָה שנראה בעיניו שפשט הכתוב נוטה יותר, ואין בזה אשם לראשונים ולאחרונים.

אצלם הכל בגדר 'עיר פרוצה אין חומה', ההיפך בדיוק ממה שאצלינו. הרמב"ם כותב [בהקדמה לפירוש המשנה, החלק השלישי בעניין דיני התורה, בהוצאת מכון המאור דף כ"ז], כי בעיקרי התורה אין מחלוקת, בכל היסודות של התורה, בית שמאי ובית הלל לא נחלקים בדברים יסודיים, וכן כל התנאים, אלא על הפרטים של מצוה. בדבר עצמו, אין שינוי בין כל חכמי ישראל, ישנה מסורת איש מפי איש. אבל אצל הקראים, כיון שאין להם מסורת, אז כל אחד יכול להמציא מה שהוא רוצה. הוא אומר, 'אפילו בעיקר המצוה, יום אחד הוא יכול להחליט שתפילין זה משהו אחר, כי נראה לו כך, מצא לו איזה פסוק וכדו' שצריך לעשות כך.

דיברנו בזמנו [מוצש"ק ראה התש"פ] לגבי מזוזה, איך שמים את המזוזה, יכול להיות שההוא יחשוב כך וההוא יחשוב משהו אחר, וזה 'לכתחילה'. נראה לו כך הפשט, אז הוא ישנה, לדידהו הדבר מקובל ויתכן בהחלט. וכדי בזיון וקצף. אבל אין להם בינה.

א"כ יכול להיות, לגבי מה שהוא אומר שבספרי הקראים זה לא כתוב, יכול להיות שמ"מ במצרים החליט איזה קראי שכך הוא הפירוש.

אבל עדיין הוא טוען, מאיפה הבסיס? איך אפשר?

בכל אופן, ישנו פירוש כזה. א"כ יכול להיות שהקראים ההם פירשו, ש'לקחו' היינו הסתכלו, או שלמדו מכך, לכן הם ג"כ הסתכלו על ארבעת המינים. יכול להיות שזה בהחלט צודק.

אבל בכל אופן, הדבר מערער את כל המהלך של ספר מגדים חדשים, לגבי העניין הזה.

דבר נוסף. יכול להיות ג"כ מהלך אחר. חמוי של רבי דוד צדוק, הרב שמואל חגבי הי"ו, הוסיף כאן הערה. הוא מביא את דברי הלבוש וכותב בזה"ל, בנותן ענין, יש להוסיף דברי הלבוש [מובא בכף החיים סימן תרמ"ד ס"ק ד'], דמהאיי טעמא מברכין על נטילת לולב, ולא על לקיחת לולב כלשון הפסוק. למה חז"ל קבעו שהברכה היא 'על נטילת לולב', ולא 'על לקיחת לולב' כלשון התורה? מדוע שינינו? אלא התשובה, כי בכוונה חז"ל קבעו לשון 'על נטילת', כי למלה 'לקיחה' שינו פירוש אחר, אפשר לפרש שהיינו לקנות לולב, כמו קיחה – קיחה משדה עפרון. 'לקחת' לפעמים פירושו לקנות. וכן 'כי יקח איש אשה', בכסף קידושין.

היות ולשון לקיחה משמעותו לשון קנין, ואעפ"י שאין אוחזו בידו [ומה שהגמ' דורשת ולקחתם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד וכו' זה רק בגלל שכתוב בלשון רבים, כמבואר שם בתוספות דף מ"א ע"ב], לכן תיקנו לשון נטילה, שפירושו שאוחזו בידו עכת"ד. חז"ל קבעו נוסח, שיהיה ברור, ושלא תטעה בהבנת המצוה.

הנה ישנו כאן צד של פירוש אחר. א"כ אולי הקראים האלה חשבו, כי 'ולקחתם' היינו לקנות לולב אמרו לעצמם, הנה קנינו לולב ושמנו בבית הכנסת, וזהו.

שאלה מהקהל: אבל ישנם הרבה פסוקים שלקיחה זה לקחת מיד ליד.

תשובת מרן שליט"א: בסדר, אבל כיון שאפשר לפרש פירוש אחר, לכן רצו חז"ל לנסח בלשון ברורה, שלא תהיה משמעות אחרת. ישנן הרבה מלים אשר יש להן כמה

וכמה פירושים. אבל נטילה זה בודאי כך. מה תגיד, שזה כמו נטילת ידים? שם זה ע"ש הנטלא, כלומר הכלי. אבל שם לא יבינו שיטלו את הידיים, כי שם בודאי שהכוונה לרחיצה. ויש מפרשים שהוא מלשון הגבהה, וזה נראה נכון יותר. ומזה אפשר ללמוד טעם לנוסח על נטילת לולב, דהא קיימא לן מדאגביה נפק ביה.

המשך בעניין עין תחת עין – ממון, דחיית דברי הנוטים לדעת מינות שלא כהלכה עקב השקפתם המשובשת, עד שתלו דבריהם ברבם הרב קוק, ואף טענו שכביכול כך דעת הרמב"ם רק שהסתיר זאת.

לצערינו, העניין הזה של האנשים הנוטים לדעת מינות, לתת פירושים לתורה שלא כהלכה, אני מדבר על כך בשיעורים האחרונים, התחיל עם כאלה שהרב קוק הוא הרב שלהם. הם הביאו ראיה ממנו, ולצערינו הם הדביקו זאת גם לרמב"ם.

דיברתי בשיעורים על כך, כי לכן אנחנו צריכים להפריך זאת, ולהוציא את הטעות שלהם מן השורש. ברצוני לומר, שאפילו הרב שלהם לא התכוון לכך. אבל תראו, איך לצערינו הם לא מתביישים. קשה לומר את המלה, שזאת כפירה, אבל אין ספק שישנה כאן השקפה משובשת אשר עלולה להביא לכפירה, ולשינוי בהלכה, ואחריתה מי ישורנה.

הם לא מתביישים לכתוב [עד היום הזה, עמ' 414], שכביכול הרב קוק אומר, שההלכה עשויה ואף צריכה להשתנות בהתאם לנסיבות של כל דור. ולא רק זה, וזו טענה שאין ספק שהרמב"ם במורה הנבוכים שותף לה וכו'. אם אמנם זו היתה דעתו ה'סודית' של הרמב"ם במורה הנבוכים, הרי שהיא היתה שונה במידה ניכרת ממה שהוא עצמו כתב במשנה תורה, תופעה הקיימת גם במקרים אחרים. הדברים הללו כתובים על ספר, ממש מבהיל. על פי דבריו במשנה תורה, כוונת התורה מלכתחילה היתה לתשלום ממוני, בעוד שבמורה הנבוכים הוא סובר שפשוטו של מקרא מדבר בעונש גופני ממש. רחמנא ליצלן. עוד מעט נראה בהמשך

שום שינוי, ואין אפשרות לשינוי שיחול עליו, "והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם" וכולם ניתנו למשה מסיני, ולא נשתנה ולא ישתנה ח"ו דבר א', ודבר אלהינו יקום לעולם.

ישמעו אזניהם, תלמידיו, מה שפיו מדבר.

הערה מהקהל: אם כן בעיא זאת רק במחנה שלהם?

תשובת מרן שליט"א: היתה. זה התחיל שם. עכשיו נכנס גם למחנה החרדי, אברכים ובני ישיבות, משופרי דשופרי רח"ל. צריכים לעצור זאת תכף ומיד, לפני שיהיה מאוחר ח"ו.

ולגבי הרמב"ם, ממש כואב מאד שהם מנסים להשחיל את הדעה הזאת גם לרמב"ם, כדי להיתלות באילן גדול, ולכן ברצוני להדגיש את הנקודה הזאת.

הסברנו בזמנו (שיעורי חודש אלול התש"פ) כי ח"ו הרמב"ם לא התכוון לכך, אלא כוונתו היא בדיוק ההיפך מהם. דיברנו על הפירוש האמיתי של דברי הרמב"ם, על פי ארבעה יסודות בריאים.

ראשית, הרעיון הזה שדברי הרמב"ם בזה הם 'דעה סודית', דבר זה בעצמו הוא משהו משובש בהשקפה. אין אצל הרמב"ם סודות. אם זה משהו שהוא נכון, הרמב"ם לא התבייש לכתוב זאת. מה זה 'הרמב"ם מסתיר'? אם כך היא האמונה, הוא לא התבייש לכתוב, כפי שאמרנו אפי' לגבי דברים שהוא חלק על כל הדעות, על כל הגדולים, הוא כתב זאת במפורש. הרמב"ם לא מסתיר שום דבר שהוא תורה.

ולא רק זה, הרמב"ם צדיק גדול. הגם שלא מוסכם בעם ישראל דעות הרמב"ם בהרבה דברים, אבל אף אחד לא מטיל ספק ביראת שמים של הרמב"ם ובצדקותו. הכי הרבה, הוא טעה. מכל מיני סיבות. לא ניכנס כעת לדברים האלה. כגון דברים בפילוסופיה וכו'. אבל וכי מישוהו חושב שח"ו היתה לרמב"ם איזו דעה נגד חז"ל, ושהוא מסתיר אותה? זה בעצמו חמור. רעיון של הֶבֶל.

[בל"ג בשיעור הבא], הם מביאים גם מספרי חסידות, ממש מגלים פנים בתורה שלא כהלכה, וצריך לפרק ולשבר מלתעותם, כמובן בלשון מליצה, כי הדבר שקר וכזב.

ראיתי את המקור שהם הביאו מהרב שלהם, והדבר אינו נכון. יתירה מכך, מישהו שלח לי שהוא בעצמו כותב דברים מפורשים ההיפך, בפירושו על מסכת ברכות [עין אי"ה, עמ' 14], לגבי מה שחז"ל אומרים בעניין הפסוק [שמות כ"ד, י"ב] לַחֹת הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה. מה זה לוחות האבן? למה התורה ניתנה דוקא על לוחות אבן?

הוא כותב שם כך, קרא כאן הלוחות לוחות אבן, לדעתי בכונה מדויקת. וכן בעוד איזה מקומות. וכבר העיר ע"ז יפה הגאון רי"צ מעקלענבורג ז"ל בסידור עיון תפילה שלו בתפילת שחרית לשבת, ובביאורו הכתב והקבלה.

ולדעתי הנה האבן היא החומר שעליו היה חרות מכתב אלהים. והנה המשנים את התורה ברשעת דעותיהם יאמרו, כי צריך לשמור רק את רוח התורה וכוונתה בכללה. אך המעשים, הוא חומר התורה, הם משנים לפי רוח הזמן. כדי להוציא מדעות נכזבות כאלה, נתן הקב"ה את עשרת הדברות, שהם אות הברית על כל התורה כולה, בחומר אבן, חומר קשה שאין שום שינוי יכול לשלוט בו, כדחז"ל [תנחומא פ' כי תשא אות כ"ט] של סנפירינן היו, שאפי' פטיש יפוצץ על ידם. להורות שאפי' החומר של התורה"ק, אין שום שינוי יכול ליפול בו ח"ו. וכל המעשים שאנו מצווים מפי השי"ת בעשיית המצוות, הם חק עולם, דבר צוה לדור ודור.

והנה המְהַרְסִים, בנו פינת דעותיהם הרעות על עניני תורה שבע"פ, שמצינו פעמים נגד פשטא דקרא, ודימו שח"ו שינו חז"ל בתורה"ק. אבל באמת הכל קיבלו למשה מסיני בתורה שבע"פ. ע"כ אמר, "את לוחות האבן" אלו עשרת הדברות, שחומר שלהם ג"כ חזק בלא

הם רואים את הבבואה שלהם ברמב"ם, רוצים לראות. או שהם מנסים להטפיל זאת לרמב"ם. מהיכן יש לנו את י"ג עיקרי הדת? רק מהרמב"ם. הוא בנה את כל עם ישראל בספריו. היראת שמים שלו היתה מבהילה. לייחס זאת לרמב"ם, זהו דבר חמור מאד.

אלו שני יסודות. א' הרמב"ם לא מסתיר, ב' הרמב"ם צדיק יסוד עולם.

דבר שלישי, צריכים להתאים זאת עם דברי בנו רבי אברהם, אשר ידע מה הרמב"ם מסביר.

דבר רביעי, מה אתה אומר? שהרמב"ם חזר בו ממ"ש במשנה תורה? א"כ היה צריך לכתוב שהוא חוזר בו. למה הוא לא אמר למחוק את מה שכתב במשנה תורה? ישנו כאן עול גדול.

בנוסף לכך, הסברנו בזמנו שכאשר הרמב"ם אומר שהוא נותן את 'סיבת הפסוקים', זהו בדיוק ההיפך ממה שהם אומרים. הרמב"ם הסתיר, אבל בדיוק הפוך ממה שהם מבינים, הוא לא הסתיר בגלל שח"ו ישנו כאן איזה פקפוק בדברי חז"ל. ההיפך בדיוק. הרמב"ם פחד כי אולי יבינו מדבריו שיש פקפוק בדברי חז"ל, לכן הוא לא רצה לכתוב, ואמר שהוא יגיד לו – לתלמידו – פְּנִים בְּפָנִים את מה שהוא מפרש. כי כפי שאמרנו, הרמב"ם סובר שבמרה כך היה הפירוש לכתחילה, דהיינו שזה כפישוטו. אבל בתורה שבע"פ נֶאֱמַר, שזהו ממון. וכך היא ההלכה.

שאלה מהקהל: בהר סיני?

תשובת מרן שליט"א: כן, אחר כך.

בכדי לחזק זאת, ברצוני לומר שני דברים.

בעצם כבר בזמנו כתב לי הרה"ג איתמר חיים כהן שליט"א בזה"ל, הרמב"ם כנראה מסכים שבמרה ניתנו דינים, שהרי בנו רבינו אברהם הזכיר זאת בפירושו על התורה דף רע"ח.

הרי אנחנו אומרים שהרמב"ם ובנו הר"א הולכים בד בבד בשילוב, א"כ חייב להתאים את הדברים שילכו ביחד. אכן הוא צודק, אמנם

הר"א אינו כותב זאת במפורש, אבל הוא רומז לכך בפירושו על התורה, לגבי הפסוק ושמות ט"ו, כ"הו שָׁם שָׁם לוֹ חֶק וּמִשְׁפָּט, דהיינו במרה. לכן התחלנו את השיעור בפסוק זה, ויסע משה וגו' ויבואו מרתה וגו'.

מסביר הר"א, כי יכולים להיות כאן שלושה פירושים. וז"ל, יסבול אחד משלושה עניינים, לפי המוכרח מן הפשט.

או שנצטוו שם הוראות שעה, שנתבטלו שוב ולא נזכרו, מפני שאין בהן צורך, כמו שבא בקבלה שנצטוו שיהיה מאכלם במדבר בשר בהמה שלמים לא חולין, והיא הוראת שעה לא לדורות.

והשני, שהוגדרו להם שם קצת חוקי התורה שנכפלו אחרי כן, או אותם שהזכירו ז"ל או זולתם.

והשלישי, שטעמו שהעיר אותם שם שהם עתידים להצטוות חקים ומשפטים שיקבלו עליהם, והתחיל להם בזה אחר קריעת ים סוף מפני שאז הגיעה הגאולה, כמו שנאמר להם בתחילת השליחות וגאלתי אתכם וגו' ולקחתי אתכם וגו', וכבר קדם שאין טעם הלקיחה אלא לימוד התורה, והיה זה אחר שלושת הימים והנסיון של מי מרה, כדי שיבואר להם שדרך שמירת התורה יש בו צורך אל ההתלבטות והיציאה מן ההרגל. כביכול הוא רומז להם, שהוא יתן להם חוקים ומשפטים.

לעניינינו שייך הפירוש השני, אותם חוקים שהזכירו ז"ל.

הרמב"ם לפני כן בספר המורה [שלהי פרק ל"ב], הוא בעצמו כותב את מה שאנחנו אומרים לגבי מרה. הדבר מחזק את מה שאנחנו אומרים בשיטתו.

הוא כותב כך, והוא אמרו לנו שם, אם שמוע תשמע לקול י"י אלהיך וגו' שם שם לו חק ומשפט וגו', ובא בקבלה האמתית [סנהדרין דף נו: שבת ודינין, במרה אֶפְקוּד. נמצא כי החק האמור כאן הוא השבת, והמשפט הוא הדינין,

שערי יצחק – השיעור השבועי

כמו חז"ל. זה הפירוש 'צדוקי'. לא צדוקי, שזה כביכול צודק, אלא זה רשע שהוא מתראה כצדיק. הוא לא צדיק, הוא צדוק.

את הרמב"ם הצדיק, עשו אותו צדוקי רח"ל. כביכול הוא מסתיר את הדעות שלו. הדבר חמור מאד.

בעזרת ה' אני עוד אפרק כמה דברים שלא הספקתי להגיד כעת, כדי ללבן את הנושא הזה, ולדעת שאין כמו קבלת חז"ל איש מפי איש. חכמינו זכרונם לברכה, בדורות הראשונים שיננו את התורה שבע"פ. החיד"א מסביר, למה הדורות האחרונים לא כמו הדורות הראשונים לגבי הקדושה והיראת שמים, כי בזמנם התורה היתה בעל פה, זה לא היה בספר, ואם התורה ניתנת בע"פ איש מפי איש וזה לא כתוב, אז חייבים כל הזמן להיות עסוקים בתורה, לא יכול להיות שגדולי תורה יתעסקו עם שטיות, כיון שהוא ישכח שהרי זה לא כתוב. כל הזמן הוא חייב להיות דבוק עם הקב"ה, דבוק עם התורה. כתוב במדרש רבה ואיכה) שכאשר אספסינוס שָם את רבן יוחנן בן זכאי במערה בחושך סגור כמה ימים, רבן יוחנן בן זכאי ידע לחשב את השעות, ידע באיזה יום נמצאים ובאיזו שעה. חושך ואפילה, יום ולילה הוא אינו רואה, הכל חשוך, אין שעונים והוא לא רואה אור יום ולא אור לילה, וידע להגיד בדיוק, עכשיו יום רביעי בצהרים, עכשיו ערב, עכשיו זמן תפילת מנחה. אספסינוס לא הבין, איך הוא יודע? אמר רבן יוחנן בן זכאי, אני חוזר כל הזמן על הלימוד, ולפי זה אני יודע. לדוגמא, מסכת ברכות עד מסכת שבת, לוקח לי שעתיים, אז אני עושה כך את החשבון. עכשיו הגיעה שבת, ועכשיו איפה אני נמצא. לפי הלימוד, לפי הגירסא, אני יודע את השעות. כל הזמן הם היו שקועים בלימוד תורה.

לכן התורה שבע"פ שנמסרה מדור לדור, היא האמיתית ואין בה שום שינויים. כל המחלוקות שישנן, הם חז"ל רק בפרטים, כמו שאמרנו. ודבר אלהינו יקום לעולם ולעולמי עולמים. יהי רצון שנמשיך כולנו בדרך הנכונה, אכי"ר.

והוא סילוק סוגי העוול. הנה הרמב"ם הולך כפי המהלך הזה, שבמרה ניתנו המשפטים, דהיינו דיני ממונות, ודיני חבלות וכו'. חק ומשפט, על דרך שנאמר ואלה המשפטים.

א"כ למעשה, זה מה שקורה פה. הסברנו למה אנחנו התימנים אומרים 'צדוקי' ולא 'צדוקי', כי הצדוקים הסתירו את הדעות שלהם, כפי שכותב הרמב"ם בפיהמ"ש באבות. ישנה כאן ממש פגיעה קשה ברמב"ם, כי דוקא את ההשקפה והדרך של צדוקים, מייחסים כביכול שהרמב"ם מגן על הצדוקים. אנשים חז"ל שחושבני שהיראת שמים שלהם לצערנו היא מפוקפקת. מייחסים זאת לרמב"ם, שהוא מסתיר דברים ושהוא לא רוצה לכתוב דברים ורק רומז ומי שיבין יבין, זהו דבר גרוע וחמור מאד.

לכן חז"ל קראו להם 'צדוקים', כי כלפי חוץ הם היו צדיקים. [אפשר להוסיף דרך הלצה, שזה כמבטא הפולנים ודומיהם שהשורק מבטאו כחירק, צדוקים עשו עצמם צדיקים. וכבר עמד על זה מעכ"ת בעניינים דומים. איתמר]. ולדוגמא אמרנו מקודם, שהם התענו תשיעי ועשירי. בעוד הרבה דברים, הצדוקים היו כביכול מחמירים יותר מעם ישראל. אולי צריך עוד להאריך על כך. חושבים שהצדוקים היו מקילים במצוות וכו'. המציאות היא בהיפך, הם עשו הרבה דברים לחומרא.

הרי אצלם אסור לטפל בחולה בשבת, לא מחללים עליו את השבת. מחמירים. אין אצלם יוחי בהם, ולא שימות בהם' וע"י רמב"ם פ"ב משבת הלכה ג'. כמו כן, לא מניחים אש שתדלוק בשבת. כביכול הם היו מחמירים. אבל הסברנו זאת, שהרי הם בעצמם כופרים אפי' בתורה שבכתב, בכלל לא האמינו. בעצם הם כלפי חוץ כך אמרו, כי ידעו שלא יקבלו את הדעה שלהם, לכן הם הכחישו רק את התורה שבע"פ. אבל כנראה שבעצמם בסתר הם לא קיימו גם את הדברים האלה, מה שהוא מן התורה שבכתב לפי דעתם. מה איכפת להם להגיד שהתורה כפשוטה, העיקר להגיד לא